

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I

Established

1893.

TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LIII. Ч. 207. Нью-Йорк і Джерзі Сіті, субота, 20. жовтня 1945.

No. 207. New York and Jersey City, Saturday, October 20, 1945. Vol. LIII

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки.

Тел. „Свободи”: BErgen 4-0237—4-0807

THREE CENTS in the United States of America.

П'ЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки.

Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016

FIVE CENTS elsewhere.

НЕ МОЖУТЬ ЖИТИ В МИРІ: ВІЛЬНА АМЕРИКА І КОМУНІСТИЧНА РОСІЯ, КАЖЕ КОНГРЕСМЕН КАКС

У палаті репрезентантів конгресмен Какс, демократ з Джорджії, сказав таке: „Нема в тій палаті таких, що не знали, що в світі, що став таким малим як цей світ, не можуть побіч себе існувати на тій самій планеті й в мирі російські комуністи і російське панування над великою частиною земської кулі, та вільна Америка враз з чудовими овочами свободи, що їх знаходимо на американській землі”. Какс ще сказав, що причиною теперішніх страйків є „комуністичні юні”, чи комуністи, що піднесли голову, як Росія зачала загарбувати чужі землі. А далі вигукнув таке! „Хто в тій палаті сумнівається, чи згодом не зявиться новий Гітлер, та вже не в Німеччині, але в іншій державі, і то не так дуже далеко?”

„ФОЛЬКЛОР ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ”

Видання такої книжки підготував інститут мистецтвозавдіування, фольклору і етнографії Академії Наук У.Р.С.Р.

„РОСІЙСЬКИЙ” ЧИ „УКРАЇНСЬКИЙ” — ЦЕ ОДНАКОВЕ...

Большевицькі У. Щ. Вісті, відповідаючи на те, що Загальна Українська Енциклопедія подає про Дмитра Мануїльського — „комісара закордонних справ України” — як про „російського большевика”, пишуть:

„...Мануїльський удостоївся звання „російський большевик”. Коли в це звання внести ділову справку, то його нема чого стидатися, а навпаки — гордитися ним слід. Мануїльський не є російським большевиком, а українським, що в ніякому разі не є одно одному протиставленням, а лише, повторюємо, є діловою справою”.

Пишуть У. Щ. Вісті в тому самому числі про Буденца, редактора завідавача комуністичної газети „Дейлі Воркер”, що покинув комунізм і повернувся до католицької церкви, щоб там „знайти щастя і спокій для своєї душі”. У. Щ. Вісті певні, що він „спокою для своєї душі не знайде”, покинувши комуністів і безвірство. Питаємо: А що може знайти „попович” Мануїльський, вигодований на українській землі й українським хлібом, ставши „російським большевиком” і будучи в тім характері висланим на Україну сповняти прикази московського Кремлю?

В ОБОРОНІ ПОЛЬСЬКИХ ЗБІГЦІВ

К. Розмарек, президент Конгресу Американських Поляків, вислав „від імені шість мільйонів американців польського походження” апел до президента Трумана в справі поляків, що наводяться на німецькій території під американською окупацією. Апел згадує за звіт Гарисона в справі важкого положення жидів на тій самій території, на який то звіт президент Труман так „благородно відізвався” і просить, щоб він в такий спосіб віднісся „до мільйона поляків” на тій самій території. Кажеться, що їхнє положення є „гідне пожалування”, бо навіть не можуть діставати листів і пакунків від рідні з Злучених Держав, ні навіть не можна американським воякам „з ними брататись”. Далі кажеться, що поляків форсується до повороту до Польщі під комуністичне ярмо. Покликаючи на американський клич — свобода і справедливість для усіх, Конгрес Американських Поляків просить президента Трумана назначити комісію, яка розслідала б нещасливе положення поляків в американській окупаційній зоні в Німеччині в такий спосіб, як розсліджувало з американського боку положення жидів, та щоб у тій комісії були теж відпоручники американців польського походження.

ЮВІЛЕЙ МАРЯНЕНКА

Театральна громадськість Москви, як подають советські джерела, витала найстаршого діяча української сцени, Івана Олександровича Маряненка, в зв'язку з 50-річчям його сценічної діяльності та нагородження орденом Леніна. Він має бути учеником Кропивницького.

ЯК З ПОЛЯКАМИ В АНГЛІЇ?

В лондонському „Таймс” і написав лорд Квіксвуд, що „поляки, так як і німці, є народом жорстоким і нецивілізованим”. На те Р. Г. Гор, що служив у британському посольстві в Варшаві, відповів, що не годиться так казати „про найхоробріших і найлюдяніших союзників”, додаючи, що не полемізував би з лордом Квіксвудом, якби він був виразився дещо лагідніше... Обороняє поляків ще й Войт в „Найтінг Сенчурі енд Аферс”. Та, як кажуть поляки, це видав-

ОБВИНУВАЧУЮТЬ 24 ПЕРЕДОВИХ НАЦІСТІВ ЗА ЗАГОВІР ПРОТИ МИРА І ЛЮДСКОСТІ І ЗА ЗЛОЧИНСТВА

ЩО ВИДАЮТЬ В УКРАЇНІ?

Журнал „Україна”, як подають советські джерела, подав виказ книжок, друкованих за три роки війни, а виданих Українським Державним Видавництвом. З українських книжок що важніше вже було подаване нами декілька разів, бо ті речі советська пропаганда повторює десятками разів. Можна тільки сказати, що бідненько, дуже бідненько, представляється ота літературна творчість! Чи диво, коли властиву увагу треба присвячувати таким книжкам, виданим українським коштом: Й. В. Сталін „Про велику вітчизняну війну Радянського Союзу, В. І. Ленін „Завдання спілок молоді”, Й. В. Сталін „Про завдання молоді”, Й. В. Сталін „Про Леніна”, Й. В. Сталін „Наказ верховного головнокомандуючого 1. травня 1944”, В. М. Молотов „Про перетворення наркому оборони”, М. С. Хрущов „Визволення українських земель...”, „Матеріали до вивчення книги Й. В. Сталіна про велику вітчизняну війну” і т. д.

УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ В ПРАЗІ ЗАВМЕРЛО

Пишуть нам з Праги: Про сучасне життя в Чехословаччині говорити багато не прийде, бо його нема. Усі українські установи, що існували, школи, організації — зруйновані. Сталося це ще в часі війни та в часі її ліквідації. Наших людей не видно. Одні відійшли на захід, а з тими, що відійшли на Схід, не знати, що сталося і де вони. Чимало померло. Певно вже вам відома передчасна і нагла смерть визначного культурного діяча і українського філателіста світового імені, бл. п. Євгена Вирового, що загинув трагічно 17. травня 1945 у Празі. Місяць передом розлучилася з світом, теж у трагічний спосіб, знана молода культурна діячка і пластова провідниця, бл. п. Наталка Козицька (15. березня 1945). Знов 9. травня 1945 помер відомий професор університету і ректор колишнього Вільного Університету в Празі, бл. п. проф. Олександр Колесса.

ництво має малий наклад і не тішиться у загалу популярністю.

А бували часи, що писали про Польщу і поляків тільки з найбільшими похвалами і то по всіх газетах!

В Вашингтоні, Лондоні, Москві й Парижі проголошено в одному і тому самому часі небувалий в дотеперішній історії світу документ: Акт обвинувачення, звернений проти 24 осіб, що займали найвищі державні становища в гітлерівській Німеччині, як і проти сім установ, а в дальшу чергу проти яких 30 мільйонів німців. Обвинувачується їх за участь у заговорі проти світового миру, в кривавім поході проти людства, і в таких злочинствах проти цілих народів, про які досі людська історія не чула, як от вимордування до 10 мільйонів людей, в тому 5,700,000 жидів. Між іншим обвинувачують німців і за вимордування 11,000 польських офіцерів в Катині. Обвинувачення пропонується міжнародному мілітарному трибуналові, що представляє Злучені Держави, Совети, Британію і Францію, а теж усім обвинуваченим з маршалом Герінгом на чолі.

Замітне, що нема між обвинуваченими імені Гітлера. Та це тому, що його вважають уже загинулим.

ПОМЕР Ж. ПРОЦИШИН

В Бельгії помер у 35-тому році життя Жигмонт Процишін, талановита, молотолодина, бувший співпрацівник „Діла” та видавець часопису „Голос Нації”, що був неначе офіційним органом Української Молоді в Західній Україні. За свою діяльність попадав часто у польську тюрму. В 1931 р. видав збірку оповідань „Молоде Покоління”. Змушений покинути Галичину опинився в Лювен в Бельгії, де покінчив політично-економічні науки. Потім посвятився словянським мовам і університет в Гент іменував його професором. Нечайна смерть розбила усі плани.

„ВІСТІ” У БЕЛЬГІЇ

Український Допомоговий Комітет у Бельгії почав видавати газетку „Вісті”. Перше число вийшло 1. жовтня 1945. В ньому багато інформаційного матеріалу. Адреса адміністрації: 23, RUE D'INDUSTRIE, BRUXELLE, BELGIQUE.

ПРО УКРАЇНУ

„Гет Вольк”, фламандський журнал, помістив дві статті про Україну спід пера Марка Ванденбрука. Одна про Закарпатську Україну з ілюстраціями, а друга п. н. „Страдальний шлях Великої України” з 7-ма дуже оригінальними фотографіями.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 20, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Відчула, зрозуміла, zareagувала

Хто де чув, про якусь українську колонію в Джорджії? Проте, чи там взагалі живуть якісь українці, чи там бе якесь українське серце? Бо по великих наших осередках раз-у-раз віча, мітинги, лекції й національні свята, концерти і маніфестації. І церкви та школи. Отже є кому пригадувати нещасний український нарід. Є кому духа піднести, до жертвенности загриїти! Та не так з малими місцевостями. А вже ніяк з такими, де живе одна чи дві українські душі, одна чи дві українські родини.

Та колиб хто добре прослідив ту справу, то завважив би, що саме з таких „глухих кутів” віе часто чистим як сльоза серцем. І щирою жертвою.

Так глядімо і на тих двісті доларів, що їх жертвувала чесна українська жінка-мати „від себе і своїх дітей”, а яку то жертву проголошено між столярівими жертводавцями в кампанії „Свободи”. Ця жертва походить з Саванни, в стейті Джорджія.

Кожний голос нещасних наших братів і сестер, благающий ратунку, звідки він не походив би, повинен доходити до кожної нашої місцевості, до кожної хати, до кожної родини, до кож-

ного й кожної з нас окремо. Інакше ми не повинні би себе вважати нащадками геройського, хоч так нещасливого українського народу! І не булиб ми добрими жителями чи синами благородної американської землі, яка нас за своїх приняла, чи на якій ми вже родились і виховались, бо вона на людське горе вражлива.

А з горем українського народу так, що йому і кінця не видно, хоч війна скінчилась. По світі виловлюють воєнних злочинців і карають. Та в Україні загартники горою. Це вони, що повинні бути на суді, обвинувачують, судять невинних і карають.

Хтож тепер вступиться за тим нещасним народом, як не зробимо цього ми, американські українці, рідні їх браття і сестри! Хто подасть помічну руку українським нещасливцям-біженцям, як ми цього не зробимо?

Саме на таку акцію, на таку допомогу — збираємо жертви. Збираємо і мусимо далі збирати. Жертвуємо і мусимо далі жертвувати.

А тому просимо столярівих жертв, бо сто разів гірше нещастя зависло над українським народом, як досі висіло!

Думки з побуту в українському селі?

В. Александров, що обговорює в ньюйорській газеті „Новое Русское Слово” літературно-російську творчість у Саванні, згадує в останній статті про повість „З фронтовим привітом”, яку написав В. Овечкін. Це молодий російський письменник, років 30, що за час війни нічого не писав, будучи в армії як полковий агітатор. Критика приняла цю повість „як першу ластівку повенної літератури”.

В повісті є головною особою капітан Співак, що їде у поїзді, вертаючи на фронт по викуванню з ран. Він є селянського роду, а до війни працював на Полтавщині, звідки є родом. Тепер прислухується у вагоні, про що люди між собою говорять. Між людьми є один фронтовик, два інваліди, одна учителька, якийсь старець і старушка з дівчинкою. Всі вони зазнали воєнного горя зблизька, сусідували з смертю. Інваліди держались якби зокрема, говорили стиха. Один з них сліпий з розторощеним обличчям, а другий без руки. Заприязнились ще на фронті. Тепер сліпий їде до однорукого, якому вратував свого часу життя, а однорукий його запевняє, що його мати прийме його як рідного сина. Учителка розпо-

відає, що мало хто остав живим з її сім'ї, а було їх 18. Сестра погинула з мужем і дітьми в Ковлі, погинули два брати, батько і т.д. „От скільки ран в одній тільки сім'ї” — кінчила розповідати учителька. Подібне розповідали й інші. Та друга жінка каже, що радаб ще пожити, щоб побачити, „який то лад настане, та за що наші сини погинули”. Але старик доповідає, що є такі рани, що їх ніяк не загоїти. Каже: Скорше відбудують наново Запоріжжя, ніж моя внучка забуде за бомбардування.

Співак те все слухає і думає, що чим ближче до кінця війни, тим більше люди думають про особисті справи. Таке було й в його рідному селі. Стрінувши тепер свого односельчанина Петренка, команданта баталіону, він і розповідає йому, що чувати в селі. Каже, що на фронті то ще легко обійдеться командантові, але що робити в селі, де дадуть тобі „бригаду”: дід Панько, що ще до війни покрився сивизною, баба Явдоха, молодиця років 70, жінки вояків, що ти їм слово, а вони тобі двадцять, та діти, що до війни без штанів бігали. Отже: І орай ними, засій, скоси і збери! А трактори в бурянах. А тут тобі приказ: До місяця усе

понаправляти! Таж лекше ще п'ять разів через Дніпро перебитись, ніж це виконати.

А який настрій у селі, питає Петренко. На те задумано відповідає Співак так: Не знаю, Мико, чого там більше, в того народу — горя, тоски, чи бажання ліпше жити. Знищення двояко ділає на людей. Хто слабкий характером, того воно лякає, хто сильніший, той працює тепер так, що йому аж іскри сипляться спід рук...

Ще щось інше завважив Співак у селі, як от стрінув Федота: „Федот, та не той!” Це переміна наслідком того, що приходилось переживати, коли то „німці брехали, розголошуючи всякі нісенітниці про землю та нові порядки”. Бо тепер, по тім усім, „у людей каша в голові”. Далі каже Співак, що „легко було агітувати за колхозами в 30-тих роках, тоді був початок” і тоді „комбайни та трактори напів за нас агітували”. Але не тепер... І в містах люди теж ждуть, щоб „їм розяснити наболілі питання”, та секретар райкома не їде, щоб розяснити, а „тільки висилає якогонебудь дурака з повноваженнями”. Такого, що то будучи на фронті, коли його просити „поможи товаришу”, відповідав „ратуйтеся, хто годе”.

Співак говорив ще з людьми в селі й про тих, що співпрацювали з німцями. Односельчани дали йому зрозуміти, що в тій справі треба бути гнучким і вживати „індивідуального підходу”. Бо хоч були такі, що пішли працювати з подлости, то були такі, що згодились працювати з німцями на просьбу односельчан і котрі народови зла не робили і тому не можна їх механічно зараховувати в ненависну категорію „поліцаїв”. Про такі речі, каже Співак, треба отверто говорити і так доходити правди. Він заявляє Петренкові, що приймав би тепер у партію тільки на таким партійним, районним зібранню, на яким булоб якнайбільше безпартійних. Ще проголосив би це та просив би, щоб прийшло якнайбільше людей, та щоб розказали, що думають про тих людей, яких малиб приймати у партію.

Ось такі думки вивіз капітан Співак з родинного села на Полтавщині. І списав їх та вислав з фронту у свій райком.

ГІРШЕ ТУРКА!

На нарадах православних священників і достойників Югосла-

вії, що мали відбутись в горах, десь у полуднево-центральної Сербії, православні духовні ствердили, що комуністичний режим Тіта є „гірший від того, що був за турків”, і „не ліпший від нацистського та фашистського”. На нарадах мав бути митрополит Чорногори. Таке передають сербські газети в Америці.

МИРОН ЛИТВИН І СИН

УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ
Обслуга щира і чесна
801 Springfield Avenue,
corner Harrison Place
IRVINGTON, N. J.
Phone: ESsex 3-9090

ІВАН БУНЬКО

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
заряджує погребам по ціні так
низькій як \$150.
ОБСЛУГА НАЙКРАЩА
JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 East 5th St.,
NEW YORK CITY
Dignified funerals as low as \$150.
Telephone: GRamercy 7-7661.

НЕ ВИДАВАЙТЕ ЗАБАГАТО

Завжди ЩАДІТЬ дещо
з вашого забезпечення.
Ми уладжуємо пре-
красний ЦІЛИЙ
ПОХОРОН за \$150.00

У випадку смутку в родині клічте:

KAIN MORTUARIES, INC.

S. KANAI KAIN, Pres.
433 STATE STREET,
PERTH AMBOY, N. J.
Phone PE 4-4646

E. H. VREELAND, Mgr.

86 ELIZABETH AVENUE,
NEWARK, N. J.
Phone BiGelow 3-6762

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
Занимаєсь похоронами
в BRONX, BROOKLYN, NEW
YORK і ОКОЛИЦЯХ

129 EAST 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel.: ORchard 4-2568

BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 Prospect Avenue,
(cor. E. 155 St.)
BRONX, N. Y.
Tel.: MEtrose 6-4577

**ІВАН КОВАЛЬЧИК
FUNERAL DIRECTOR
& EMBALMER**

ЗАНИМАЄТЬСЯ ПОХОРОНАМИ
В СТЕЙТІ

NEW JERSEY

ЦІНИ ПРИСТУПНІ ДЛЯ ВСІХ
ОБСЛУГА ЧЕСНА І НАЙКРАЩА
У випадку смутку в родині
клічте як в день так і в ночі:

JOHN KOWALCHUK

79 Sussex Street
JERSEY CITY, 2, N. J.
Tel. BErgen 4-5131